

НАУКОВИЙ І МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ СВІТОВОГО КЛАСУ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ІНСТИТУТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*За матеріалами наукової доповіді на спільному засіданні Президії
Національної академії педагогічних наук України та Вченої ради
Сумського державного університету, 21 березня 2024 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6108>

ЛУГОВИЙ

Володимир Іларіонович

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
перший віцепрезидент
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У статті підсумовані наукові здобутки вчених НАПН України, насамперед Інституту вищої освіти, як основної наукової установи у сфері вищої освіти, що важливі для розвитку університетів світового класу (УСК). Інститут ровесник Болонського процесу і в цьому році відзначає 25-річчя, за цей час пройшов трансформацію від галузевої до проблемно орієнтованої установи, активно формує науку про університети (університетологію), для оприлюднення дослідницьких здобутків заснував наукові фахові видання «Університети і лідерство» та «Філософія освіти», публікує монографії, аналітичні матеріали тощо. На підставі наукових результатів сформульовано методичні рекомендації із створення умов для успішного становлення УСК в Україні, що важливо для повоєнного відновлення країни, підвищення її обороноздатності та прискорення євроінтеграції.

Ключові слова: вища освіта; наука про університети; університети світового класу; рейтингування і акредитація; стратегії університетського розвитку; повоєнне відновлення; обороноздатність; євроінтеграція.

Як і будь-яке системне утворення, світова сфера вищої освіти, що налічує 31 тис. закладів, розвивається закономірно. Отже, завдання науки про університети — пошук законів, закономірностей, інших об'єктивних регуляторів університетської сфери (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023а). З-поміж виконаних в Інституті вищої освіти НАПН України досліджень, важливих для розвитку університетів світового класу (УСК), ключове значення мали щодо:

- підготовки на докторському і постдокторському рівнях вищої освіти у світі (Таланова, 2010);
- європейської політики модернізації вищої освіти, а також організаційного розвитку закладів вищої освіти та його значення в розбудові лідерського потенціалу університетів (Калашнікова, 2012а, 2012б);
- розвитку найвищого університетського потенціалу (Слюсаренко, 2015).

Це, зокрема, дало змогу сформулювати освітні закони, актуальні для становлення УСК (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023а):

- зв'язку складності та самостійності в освіті (2013 р.);

- базисної організації компетентностей (2018 р.);
- зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості (2023 р.).

Серед фундаментальних здобутків — обґрунтування двох вимірів і двох стратегій розвитку Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) (Lugovyi, Slyusarenko & Talanova, 2022).

ІВО: Два виміри і дві стратегії розвитку ЄПВО (Болонська декларація і міністерські комюніке, 1999-2020 рр. і до 2030 р.)

1. Сумісність і порівнянність (стратегія-1) («compatibility and comparability»)

- Забезпечення мінімально достатньої якості
- Акредитація
- ESG (колективна справа країн)
- Істотний прогрес

2. Конкурентоспроможність і привабливість (стратегія-2) («competitiveness and attractiveness»)

- Досягнення максимально досконалої якості
- Рейтингування
- ? (справа окремих прогресивно свідомих країн)
- Загальна стагнація

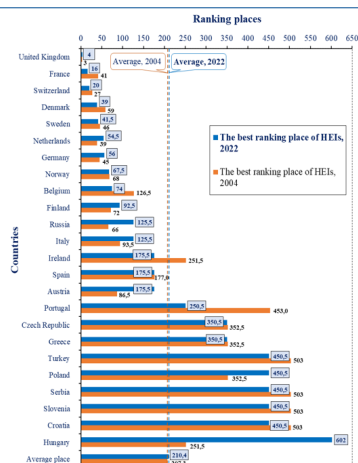
Перший вимір — сумісність і порівнянність вищої освіти і відповідна стратегія-1 реалізації цього виміру. Тут завдяки акредитації досягнуто істотного прогресу.

Другий вимір — конкурентоспроможність і привабливість вищої освіти і стратегія-2 здійснення цього виміру. У цьому разі загальна стагнація, яку виявляє рейтингування. Наприклад, порівняння рейтингових досягнень країн ЄПВО у 2022 і 2004 рр. засвідчує певне погіршення в цілому за прогресу окремих провідних країн.

Рейтингові досягнення країн ЄПВО у 2022 і 2004 рр.

(за Shanghai Ranking із сталою методологією)

Прогрес провідних країн
Стагнація у цілому

Зазначені два виміри і дві стратегії пов'язані з двома рівнями і двома призначеннями «якості» (Lugovyi, Slyusarenko & Talanova, 2021):

- максимально досконалою якістю для розвитку, формування прогресу;

- мінімально достатньою якістю для використання і фіксації досягнень прогресу.

Два рівня і два призначення «якості» & два виміри Болонського процесу

Максимально досконала якість
(найвища якість)

Для розвитку,
творення майбутнього
(competitiveness &
attractiveness)

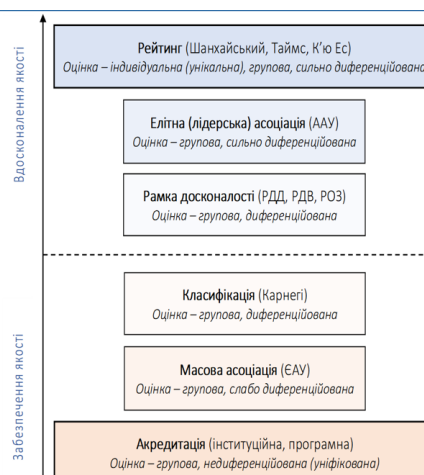
& / VS

Мінімально достатня якість
(порогова, базова якість)

Для визнання,
використання у сучасній
практиці
(compatibility and
comparability)

З'ясовано ієрархічну систему механізмів оцінювання якості вищої освіти на крайніх полюсах якої рейтинг, котрий виявляє максимально досконалу якість, і акредитація — відповідальна за з'ясування мінімально достатньої якості (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2020).

Ієрархія механізмів оцінювання якості вищої освіти: світова практика

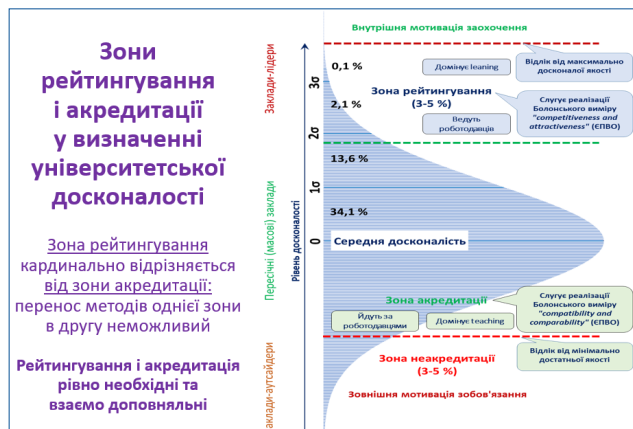

Отже, стратегії-1,–2 розвитку вищої освіти відповідно базуються на акредитації і рейтингуванні (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2021).

Стратегії-1,–2 розвитку вищої освіти, базовані на акредитації і рейтингуванні

Загалом механізми рейтингування і акредитації актуальні в різних зонах нормального розподілу університетів за досконалістю. Завдання рейтингу — виявити провідні заклади у верхній частині розподілу (заклади-лідери), натомість акредитації — відсікти провальні заклади у нижній частині (заклади-аутсайтери). Рейтингування кардинально відрізняється від акредитації: взаємний перенос їх методів неможливий. Відповідно і мотивації різні: заохочення і зобов'язання (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023a).

Історично термін «університет світового класу» обґрунтовано Дж. Салмі, зокрема у роботі (Salmi, 2009). Прийнято вважати, що це університети, які:

- за Шанхайським рейтингом (ShR) у топ-500, а за спільним тоді рейтингом Таймс (THE) і К'юЕс (QS) у топ-200 (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2024; QS World University Rankings, 2024).

Інститутом запропоновано розширити класифікацію, як (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023a):

- університет екстра класу (УЕК), що у топ-30;
- університет світового класу, що у топ-500;

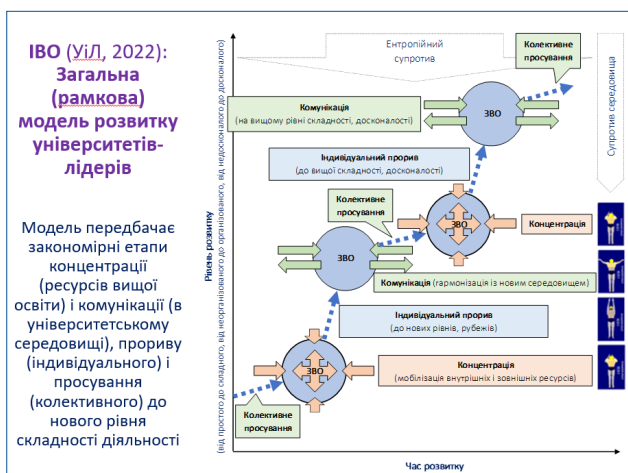

- університет субсвітового класу (УССК), що у групі 501-1000.

Адже, з'ясовано, що рух від УССК до УСК і до УЕК підкоряються дії закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості. На прикладі перших 1000 закладів за Шанхайським рейтингом видно, що спочатку майже горизонтальне просування потім переходить у по суті вертикальне сходження (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023a).

Саме 30 УЕК знаходяться на екстремальній ділянці рейтингового розподілу. Останнім часом удертися на прямовисну рейтингову стіну вдалося 1 французькому і 2 китайським університетам завдяки їх укрупненню і потужній державній підтримці (Shanghai Ranking, 2023; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022в).

Вчені Інституту вищої освіти обґрунтували загальну (рамкову) модель розвитку університетів-лідерів (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022a).

Модель передбачає закономірні етапи концентрації ресурсів вищої освіти і паритетної комунікації в університетському середовищі. Модель ураховує:

- дію закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості та
- закономірну елітну селективну асоціативність на засадах паритетності діяльності і взаємодії рівного з рівним за інтересами і спроможністю.

У результаті елітної взаємодії утворюються потужні об'єднання топ-університетів, як то (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022б):

- AAU у США,
- Russell Group у Сполученому Королівстві,
- U15 Group у Канаді,
- RU11 в Японії,
- C9 League у Китаї,
- Group of Eight в Австралії,

- U15 у Німеччині.

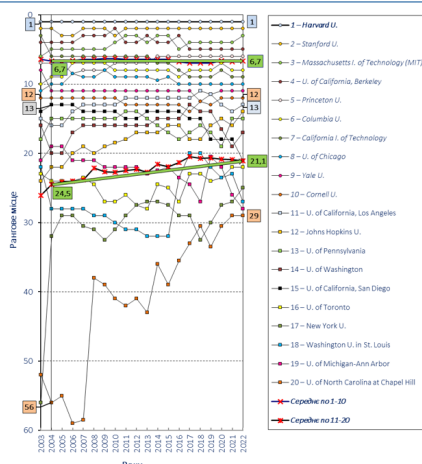
IBO (2022): Загальна (рамкова) модель розвитку університетів-лідерів

1. Ураховує дію **закону зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості**
2. Ураховує закономірну **селективну асоціативність** УСК на засадах паритетності рівня складності діяльності (взаємодія рівного з рівним за інтересами і спроможністю):
3. Приклади **елітних об'єднань** топ-університетів:
 - США (AAU),
 - Сполученого Королівства (Russell Group),
 - Канади (U15 Group),
 - Японії (RU11),
 - Китаю (C9 League),
 - Австралії (Group of Eight),
 - Німеччини (U15)

Важливо: якщо елітне університетське об'єднання перевищує певну величину неоднорідності воно закономірно розшаровується на більш однорідні за складом учасників частини. Наприклад, упродовж 2003-2022 рр. перші 20 закладів Асоціації американських університетів поліпшили рейтингові позиції, а наступні 20 закладів погіршили місця. Частина закладів покинула асоціацію (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2022б).

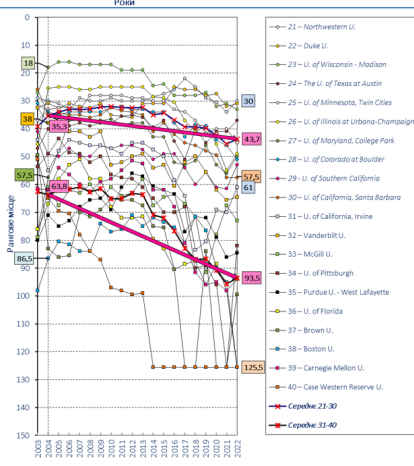
IBO (2022):
Приклад
подальшої
диференціації
закладів на
рейтингових
позиціях 1-10 і
11-20 завеликої
ААУ (65 ЗВО)

Заклади
загалом
зберегли і
показали
досягнення

IBO (2022):
Приклад
подальшої
диференціації
закладів на
рейтингових
позиціях 21-30 і
31-40 завеликої
ААУ (65 ЗВО)

Заклади
загалом
погіршили
досягнення

В умовах збільшення кількості рейтингів вчені Інституту впровадили рейтингування самих рейтингів (Слюсаренко, 2015; Луговий, Слюсаренко

& Таланова, 2020; Луговий, 2023). Зокрема, найбільш поширені і впливові глобальні рейтинги ранжовані так:

- Шанхайський,
- Таймс;
- К'юЕс.

У такій послідовності вони визнані українським Урядом (Кабінет Міністрів України, 2018).

З них найбільш досконалий Шанхайський рейтинг.

IBO (2011): Рейтингування університетських рейтингів

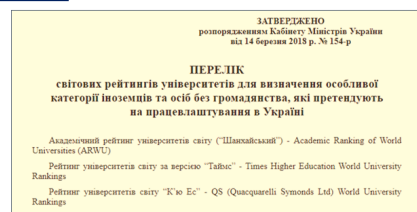
Багато рейтингів, серед глобальних з них найбільш поширені і впливові та визнані українським Урядом три:

Shanghai Ranking (ShR)

THE World University Rankings (THE)

QS World University Rankings (QS)

З них найбільш досконалий ShR

Його ключові характеристики:

- об'єктивність;
- валідність (місійна відповідність);
- прозорість;
- мінімізація критеріїв / індикаторів;
- висока роздільна здатність.

Разом з тим Шанхайський рейтинг не бачить Україну з-поміж 62 країн / територій світу, що в загальній версії, та серед 104 країн / територій за 55 академічними предметами, що в галузевій версії. Один раз у 2017 р. за предметом «Математика» Київський університет імені Тараса Шевченка був у групі 401-500.

Серед критики ShR те, що він мотивує до укрупнення (злиття) закладів (скаржилася Франція, але зрештою радикально укрупнила 22 університети світового класу, тепер їх 18, але за університетськими досягненнями з 11-ї стала 3-ю країною світу після США і Сполученого Королівства).

Щодо України в менш об'єктивних рейтингах Таймс 2024 і К'юЕс 2024, то в них усього 16 університетів, з них серед тисячі перших — шість закладів, причому в обох рейтингах лише два — Сумський державний університет і Національний університет «Львівська політехніка».

Щодо критики Таймс, то це:

1. На третину суб'єктивний.
2. Завелика кількість, особливо дрібних, індикаторів.

ЗВО України в рейтингах THE і QS 2024

Примітка:
перші три місця THE виділено зеленим; перші три місця QS – синім; відсутність у рейтингу – рожевим

№	ЗВО (кількість студентів бакалаврського і магістерського рівнів)	Таймс	К'ю Ес
1	Сумський державний університет (6,3 тис.)	401-500 (1)	951-1000
2	Національний університет «Львівська політехніка» (27,3 тис.)	601-800 (2)	1201-1400
3	Харківський національний університет радіоелектроніки (7,8 тис.)	1001-1200 (3)	681-690 (1)
4	Київський національний університет імені Тараса Шевченка (26,7 тис.)		691-700 (2)
5	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (13,3 тис.)		731-740 (3)
6	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (20,1 тис.)	1201-1500	901-950
7	Львівський національний університет імені Івана Франка (20,7 тис.)		1201-1400
8	Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (7,7 тис.)		-
9	Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (5,0 тис.)		-
10	Черкаський національний університет імені Юрія Федьковича (12,4 тис.)		-
11	Національний університет біоресурсів і природокористування України (16,9 тис.)	1500+	1201-1400
12	Національний авіаційний університет (14,2 тис.)		-
13	Ужгородський національний університет (13,3 тис.)		-
14	Національний університет «Києво-Могилянська академія» (4,7 тис.)		1001-1200
15	Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (6,5 тис.)		-
Загальна кількість ранжованих ЗВО		> 1900	1500
Кількість країн/територій		108	104
Середня кількість зазначених студентів в одному рейтинговому українському ЗВО		14,5 тис.	14,8 тис.

3. Частина індикаторів має опосередкований до університетських досягнень характер.

4. Ігнорує лідерські університети, які не здійснюють бакалаврську підготовку.

Щодо критики К'юЕс, то це:

1. Майже наполовину суб'єктивний.
2. Забагато індикаторів, які за вагою значно відрізняються.

3. Частина індикаторів має опосередкований до результатів діяльності характер.

4. Не розглядає ряд потужних профільних університетів, які не здійснюють бакалаврську підготовку, або занижує (через репутацію) новостворені університети-лідери, дискримінує одні країни (наприклад, США, Україну) на користь інших (відповідно Сполучене Королівство, Казахстан).

Зазначені провідні світові університетські рейтинги мають серйозні розбіжності у складі перших закладів і країн (Shanghai Ranking, 2023; THE World University Rankings, 2024; QS World University Rankings, 2024; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023б; Lugovyi, Slyusarenko & Talanova, 2023).

Провідні світові університетські рейтинги: розбіжність оцінювання

Розбіжність у складі перших закладів і країн.
В Україні: ShR – відсутні, THE – СумДУ (450,5), QS – КНУ ім. Т. Шевченка (585,5)

Порівнювані країни, рейтинг	Населення	ВВП, ПКС	Топ-100	Топ-500	Топ-1000	Топ-1500
США/СК, THE 2024			3,3	2,0	1,7	1,6
США/СК, QS 2024	5,0	7,0	1,6	1,7	1,8	2,2
США/СК, ARWU 2023			4,8	3,1	2,9	-
Україна/Казахстан, QS 2024	1,9	0,89	-	0	0,46	0,52

Насправді, результат має залежати від університету, а не від рейтингу
Відтак, проблема методології і рейтингування рейтингів: ShR, THE, QS

Щодо України, то в ShR — заклади відсутні, THE — перший СумДУ (450,5), QS — КНУ ім. Т. Шевченка (585,5).

Насправді, результат має залежати від університету, а не від рейтингу.

Також U-Multirank і всі українські рейтинги (Топ-200 Україна, Консолідований тощо) мають серйозні проблеми з об'єктивністю, валідністю, надійністю, зрозумілістю, диференціальною здатністю, критеріально-індикаторною базою, логічністю результатів. Відтак, не користуються фаховою довірою, не застосовуються для управлінських рішень, не рекомендуються для стратегічного розвитку.

Тому вченими Інституту розроблено концептуальні засади загальної методології рейтингування. В основі місійний підхід, тобто місія: рейтингу, університету, топ-університету (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023б).

ІВО (УІЛ, 2023):

Місійний підхід до методології університетських рейтингів (в основі місія: рейтингу, університету, топ-університету)

Місія рейтингу – виявляти топову досконалість

Досконалість (університету) – міра відповідності діяльності університету його місії

Місія університету – надавати вищу освіту, базовану на дослідженнях, інноваціях/творчості (звідси: «науково-педагогічні» (!) працівники)

Місія топового університету (університету-лідера) – надавати вищу освіту найвищої складності, базовану на передових інтенсивних дослідженнях, інноваціях/творчості

Критеріально-індикаторна база рейтингу – для визначення топової досконалості:

- не доволіно вводиться, а доказово виводиться

- має слугувати ефективним орієнтиром розвитку

- чим більше репутації в рейтингу, тим менша репутація його

Обґрунтовано місію топового університету (університету-лідера, університету світового класу) як: надавати вищу освіту найвищої складності, базовану на передових інтенсивних дослідженнях, інноваціях/творчості, а також критерій правильності місії.

Крім того, критеріально-індикаторна база рейтингу має слугувати чітким орієнтиром розвитку, зокрема, чим більше в рейтингу репутації, тим менша його репутація.

Що означає вища освіта найвищої складності зрозуміло з Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО), де складність є ключовим критерієм класифікації (International Standard Classification of Education, 2012).

У відомій класифікації Карнегі категорія складності та її обсягів також є базовою (The Carnegie classification of Institutions of Higher Education; 2022).

Вища освіта найвищої складності: що означає?**МСКО 2011**

Складність – ключова характеристика освітніх програм і відповідних кваліфікацій ВО:

- Докторські
- Магістерські ...

Класифікація Карнегі 2021

- Докторські університети (з дуже інтенсивними дослідженнями; з інтенсивними дослідженнями)
- Магістерські університети і коледжі
- Бакалаврські ...

Склад здобувачів освітніх програм Гарвардського університету (1-го за ShR)

- Постдокторських – 6 тис.
- Докторських – 7 тис.
- Магістерських – 7 тис.
- Бакалаврських – 7 тис.

(Асоціатами, тобто молодшими бакалаврами Гарвард не переймається)

Для прикладу, склад здобувачів за складністю освітніх програм Гарвардського університету, першого за Шанхайським рейтингом, такий:

- постдокторські програми — 6 тис.
- докторські — 7 тис.
- магістерські — 7 тис.
- бакалаврські — 7 тис.

Із зазначених наукових здобутків випливають наступні висновки і рекомендації, які неодноразово пропонувалися, зокрема в працях автора і співавторів.

Корисні джерела

1. Ряд системних публікацій В. Лугового, О. Слюсаренко і Ж. Таланової в е-журналі ІВО НАПН України «Університети і лідерство» (УІЛ) 2018-2023 рр.:

- **Методологія рейтингових методологій:** проблема побудови правильних університетських рейтингів. УІЛ, 16, 2023;
- **Закон зростання крутизни** університетського сходження до вершини досконалості. УІЛ, 15, 2023;
- **Складна активність і селективна асоціативність:** ефективність елітного асоціювання університетів. УІЛ, 14, 2022;
- **Концентрація та комунікація** в моделі і стратегії розвитку університетів-лідерів. УІЛ, 13, 2022;
- **Дві стратегії розвитку вищої освіти:** якої бракує Україні? УІЛ, 12, 2021;
- **Розвиток університетського дослідницького потенціалу** як основи конкурентоспроможної якості вищої освіти в США: досвід для України. УІЛ, 11, 2021;
- **Рейтинговий розподіл** та формульне фінансування українських університетів: проблема суб'єктивізму і недовіри. УІЛ, 10, 2020;
- **Сучасність і надсучасність** – критерій якості вищої освіти. УІЛ, 7, 2019;
- **Від акредитації до рейтингу** (функціонування VS розвитку). УІЛ, 6, 2018.
- 2. Lugoviy, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2022). *Two dimensions of the Bologna Process: the problem of quality in each of them*. Education: Modern Discourses, 5, 128-141. <http://surl.li/nmjwh>
- 3. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. *Париж-стратегія & Пекін-стратегія розвитку університетського лідерства у 2003-2021 роках: досвід для України. Шляхи розвитку закладів вищої освіти в новій соціальній реальності: монографія* / П. М. Куліков, М. З. Згуровський, В. І. Луговий та ін. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 244 с. С. 40-50.
- 4. Слюсаренко, О. (2015). *Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія*. Київ: Пріоритети.
- 5. Таланова, Ж. (2010). *Докторська підготовка у світі та Україні: монографія*. Київ: Міленіум.

Перше. Утвердження в Україні культури, політики, стратегії рейтингування, на відміну від акредитації, непомірно затягнулося з огляду і на тривалість Болонського процесу, і на світовий досвід рейтингування.

Друге. Створення національного рейтингу необхідне для оцінювання топової якості вітчизняної вищої освіти, профіль якої нині точно невідомий.

Це дасть підстави для формування Стратегії-2 розвитку вищої освіти найвищої досконалості, зокрема створення університетів світового класу.

Третє. В основу національного рейтингу має бути покладена методологія ShR. Між іншим, вона сприятлива для цифровізації рейтингу, застосування штучного інтелекту.

Також потрібно *забезпечити*:

- унормування національного рейтингу законом;
- адміністрування рейтингу незалежним державним органом – НАЗЯВО з відповідним фінансуванням, сумірним з видатками на акредитацію;
- науково-методичний супровід (консультування) НАПН України, її Інститутом вищої освіти;
- щорічне затвердження МОН України результатів рейтингування для офіційного використання, зокрема для фінансування.

Четверте. Створення дійсно елітної асоціації (або альянсу) українських університетів (АУУ) на кшталт Асоціації американських університетів (AAU), оптимізація мережі ЗВО і цільова підтримка лідерів. АУУ важлива для формування національної політики, стратегії, культури розвитку УСК. До складу доцільно включити ЗВО, які за ShR, THE, QS посіли місця у групі топ-1000. Сьогодні це 6 університетів: 1 сумський, 1 львівський, 2 київських і 2 харківських. Закладам АУУ має надаватися потужна державна і суспільна підтримка у подальшому розвитку, забезпечена їх широка автономія, виявлена повна довіра до них.

П'яте. Мережу інших ЗВО слід обґрунтовано оптимізувати шляхом їх укрупнення на підставі об'єктивних кількісних і якісних характеристик закладів (Калашнікова & Оржель, 2022; Кремень, Луговий, Саух & Таланова, 2022; Кремень, 2023; Кремень (ред.), 2023).

Створення в Україні глобально конкурентоспроможних університетів-лідерів (УСК) сприятиме ефективному повоєнному відновленню України на інноваційній основі, підвищенню обороноздатності держави та успішній євроінтеграції країни (Указ Президента, 2022; План відновлення України, 2022).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Кабінет Міністрів України. (2018, 14 березня). *Про затвердження переліку світових рейтингів університетів для визначення особливої категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні* (154-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-p>
- Калашнікова, С.А. (2012a). Європейська політика модернізації вищої освіти: ключові орієнтири. *Вища освіта України*, 2, 80-84. https://wou.npu.edu.ua/images/arhiv/2012/WOU_2_2012.pdf
- Калашнікова, С.А. (2012b). Організаційний розвиток вищого навчального закладу та його значення у розбудові лідерського потенціалу університету. *Вища освіта України*, 3 (додаток 2), т. 1, 40-43. <https://lib.iitta.gov.ua/8687/>

- Калашнікова, С., & Оржель, О. (2022). Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 13, 89-129. <http://surl.li/nmisw>
- Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Саух, П.Ю., & Таланова, Ж.В. (2022). Мережа державних закладів вищої освіти України: Аналітичний огляд конкурентоспроможності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4122>
- Кремень, В.Г. (2023). Університетська мережа в Україні: необхідність модернізації: За результатами наукової доповіді на засіданні Стратегічної сесії керівників закладів вищої освіти, 2 березня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(1), 1-4. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5106>
- Кремень, В. (ред.). (2023). Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді : науково-аналітична доповідь. Київ: Педагогічна думка, 172 с. <https://lib.iitta.gov.ua/738494/>
- Луговий, В. (2023, 12 травня). *Критерії загальних і профільних міжнародних університетських рейтингів: що нового для оцінювання діяльності університетів України*. [Презентація]. Круглий стіл «Лідерство університетів України у контексті критеріїв міжнародних рейтингів». <https://rb.gy/m2xtu>
- Луговий, В.І., Слюсаренко, О.М., & Таланова, Ж.В. (2020). Моніторинг, мотивація, мобілізація задля конкурентоспроможності університетів України: механізми реалізації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <http://surl.li/smumc>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., Таланова, Ж. (2021). Дві стратегії розвитку вищої освіти: якої бракує Україні? *Університети і лідерство*. 2 (12). 35-52. <http://surl.li/lgvrh>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022а). Концентрація та комунікація в моделі і стратегії розвитку університетів-лідерів. *Університети і лідерство*, 13, 5-25. <http://surl.li/nmiyi>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022б). Складна активність & селективна асоціативність: ефективність елітного асоціювання університетів. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (14), 64-80. <http://surl.li/nmjil>
- Луговий, В.І., Слюсаренко, О.М., Таланова, Ж.В. (2022в). Париж-стратегія & Пекін-стратегія розвитку університетського лідерства у 2003-2021 роках: досвід для України. У П.М. Куліков, М.З. Згуровський, В.І. Луговий та ін., *Шляхи розвитку закладів вищої освіти в новій соціальній реальності* : монографія (с. 40-50). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського.
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2023а). Закон зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 15, 30-53. <http://surl.li/nmjff>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2023б). Методологія рейтингових методологій: проблема побудови правильних університетських рейтингів. *Університети і лідерство*, 16, 90-108. <http://surl.li/scbes>
- План відновлення України. (2022). <http://surl.li/ejuxl>
- Президент України. (2022, 21 квітня). *Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни* (266/2022). <http://surl.li/dpfbw>
- Слюсаренко, О. (2015). *Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації* : монографія. Київ: Пріоритети. <https://lib.iitta.gov.ua/10225/>
- Таланова, Ж. (2010). *Докторська підготовка у свімі та Україні* : монографія. Київ: Міленіум. <http://surl.li/soeoo>
- International Standard Classification of Education. ISCED 2011. (2012). <http://surl.li/guqaa>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2021). Ratings and strategies for the development of higher education in world practice: experience for Ukraine. *Education: Modern Discourses*, 4, 90-102. <http://surl.li/smumm>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2022). Two dimensions of the Bologna Process: the problem of quality in each of them. *Education: Modern Discourses*, 5, 128-141. <http://surl.li/nmjwh>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2023). Universities of Ukraine in the light of the QS World University Rankings: Comparative analysis. *Education: Modern Discourses*, 6, 101-118. <http://surl.li/smumt>
- QS World University Rankings. (2024). <http://surl.li/mdrkk>
- Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing the World Class Universities*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. <http://surl.li/smumy>
- Shanghai Ranking. (2023). <https://www.shanghairanking.com/>
- The Carnegie classification of Institutions of Higher Education. (2022). 2021 Update – Facts & Figures. <http://surl.li/nabjo>
- THE World University Rankings. (2024). <http://surl.li/nmkcc>

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF WORLD-CLASS UNIVERSITIES:
FUNDAMENTAL RESULTS OF THE INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL
SCIENCES OF UKRAINE FOR THE FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

*According to the materials of the scientific report at the joint meeting of the Presidium
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine and the Academic Council
of Sumy State University on March 21, 2024*

Volodymyr Lugovyi

*DSc in Education, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, First Vice-
President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. *The article summarizes the scientific achievements of scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, primarily the Institute of Higher Education, as the main research institution in the field of higher education, which are important for the development of world-class universities (WCU). The Institute is the same old as the Bologna Process and this year celebrates its 25th anniversary, during the time it has transformed from a sectoral to a problem-oriented institution, actively shaping the science of universities ("university studies"), and has founded the scientific journals "Universities and Leadership" and "Philosophy of Education" to publish research achievements, monographs, analytical materials, etc. Based on the scientific results, the author formulated methodological recommendations for creating conditions for the successful establishment of the WCU in Ukraine, which is important for the post-war recovery of the country, increasing its defence capabilities and accelerating European integration.*

Keywords: *higher education; science about universities; world-class universities; rating and accreditation; university development strategies; post-war recovery; defence capability; European integration.*

Дата публікації: 15 квітня 2024 р.